HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאתויי חלבו אמר מר אין נפדין תמימין ואין מתפיסן לכל זבח שירצה תמימים הוא דלא מיפרקי הא בעלי מומין מיפרקי לכל (א) [א]שירצה הוא דאין מתפיסן הא לאותו זבח מתפיסן היכי משכחת לה דמתפיסן לאותו זבח ונפדין במומן נימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא ה"ה דאפילו בעלי מומין אין נפדין ואיידי דתנא רישא נפדין תמימים תנא נמי סיפא אין נפדין תמימים ואיידי דתנא רישא לכל זבח שירצה תנא נמי סיפא לכל זבח שירצה: והשוחטן בחוץ פטור: [א] רב הונא מתני חייב ומוקים לה [ב]בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו: בין לפני פדיונו בין לאחר פדיונו עושה תמורה: אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה ותמורתו לאחר פדיונו מתה מאי טעמא [ג]היכי ליעביד ליקרביה מכח קדושה דחויה קאתיא ליפרקה לא אלימא למיתפס פדיונה הלכך מתה מתקיף לה רב עמרם (ב) ותיתכיל במומה לבעלים וכי [ב] מה בין זו לתמורת בכור ומעשר [ד]דתנן [א]תמורת בכור ומעשר הן וולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים אמר ליה אביי זה שם אמו עליו וזה שם אמו עליו זה (ג) כולו תמורת בכור ומעשר מיקריא מה בכור ומעשר במומן מיתאכלן לבעלים אף תמורתן מיתאכלא וזה שם אמו עליו תמורת קדשים מיקריא מה קדשים לא מיתכלי אלא בפדיון אף תמורתן נמי לא מיתכלי אלא בפדיון והא לא אלימא למיתפס פדיונה תניא כוותיה דרב נחמן מנין [ה]לתמורת פסולי המוקדשין שמתה תלמוד לומר [1] ממעלי הגרה טמא (ד) האי מיבעי ליה לחמש חטאות מתות ההוא ממפריסי הפרסה טמא נפקא תניא נמי הכי מנין [ו]לחמש חטאות מתות תלמוד לומר ממפריסי הפרסה טמא חמש חטאות מתות הילכתא גמירי לה אלא כי אתא קרא לתמורת אשם נמי הילכתא היא[ד] [ז]כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא לעולם חמש חטאות מתות ואצטריך קרא ואצטריך הילכתא דאי מקרא הוה אמינא לרעייה קמ"ל הילכתא למיתה ואי מהילכתא הוה אמינא היכא דעבד איקרי ואכל מהני חמש חטאות איסורא איכא לאו ליכא קמשמע לן דאיכא לאו ואיבעית אימא לאקושי דבר הבא ממעלי גרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה מה להלן במיתה אף כאן במיתה:

מתני' [י][ה]המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדותיהן

רש"י

לאתויי חלבו. דאסור. ולאתויי שוחטו בחוץ דחייב לא אמרינן משום דא"כ איבעי לן למימר בדוקין שבעין ועוד סיפא[ז] קתני לקמן השוחטן בחוץ פטור. וכללא דרישא לא אצטריך לאיתויי חלבו דשרי דהשתא ולדן דכגופן דמי דעובר ירך אמו הוא שרי כל שכן חלבו דמיא בעלמא הוא: **הא בעלי מומין מיפרקי.** אותם שנתעברו קודם פדיון ונולדו לאחר פדיון וכגון שתפסן לשום זבח דאלימא קדושתייהו למיתפס פדיונן וכשהוא מתפיסן לשם זבח אין מתפיסן לכל זבח שירצה הא לשם אותו זבח מתפיסן. והיכי משכחת לה פירושא הוא כלומר היכי משכחת תירוצא דמילתא דמשמע בעלי מומין נפדין ולשם זבח אחר לא יתפיסם אלא היכי עביד דמתפיסם לשם אותו הזבח ונפדין במומן כשיפול בהן מום: **נימא תהוי תיובתא דרב הונא.** דאמר לעיל [טו:] כונסן לכיפה והן מתים: **ואיידי דתני רישא נפדין תמימים.** לחידוש הוא דאפילו תמימים נפדים: **והשוחטן בחוץ פטור.** סיפא[ח] דברייתא לעיל [טו:] (ה) אקדשים שקדם הקדשן את מומן קאי ואפילו הכי פטור דאין חייבין על שחיטת חוץ אלא על המתקבל בפנים כדתנן בזבחים בפרק פרת חטאת (דף קיב.) בעלי מומין בין קבועין בין עוברין שהקריבן בחוץ פטור ומפיק טעמא מהאי קרא[ט] ואל פתח אהל מועד לא הביאו הא כל שאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו: **רב הונא מתני חייב.** כדקתני מתני' [יד:]: **ומוקי לה בדוקין שבעין.** דמתקבל בפנים הוא: **ואליבא דרבי עקיבא דאמר.** בשחיטת קדשים בפ' המזבח מקדש (דף פד.) אם עלו לא ירדו. דוקין טיל"א כגון (ישעיה מ) הנוטה כדוק שמים. ולהכי לא ירדו דאין מומן ניכר כל כך הכי תנן בזבחים בפ' המזבח מקדש הראוי לו (דף פד.) ר' עקיבא מכשיר בבעלי מומין כלומר דאם עלו לא ירדו ואמר רבי יוחנן בגמ' [שם פה:] לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין הואיל וכשירין בעופות והוא שקדם הקדישן את מומן. ל"א (ו) דוקין שיש לו מום בעפעפים ולהכי קרי לעפעפים דוק[י] על העין כרקיע דהכי אמרינן בספרי אגודות העין דומה לעולם קטן העפעפים[כ] כנגד הרקיע והתחתון כנגד הארץ והלבן שמקיף את העין כנגד ים אוקיינוס שסובב את העולם והשחור שבו שהוא עגול דומה לגלגל חמה: **קדושה דחויה.** שכבר נפדו: **ויאכלו במומן.** ימתינו עד שיוממו ויאכלו לבעלים כבכור ומעשר שאין נפדין אלא נאכלין במומן. אלמא כיון דלא מצי קרבי כדאמר במס' תמורה (דף ה: ע"ש) אך בכור שור וגו'[ל] הן קריבין ואין תמורתן קריבין נאכלין במומן לבעלים הכי נמי ליעבד הכי: **והא בהמה לא אלימא למיתפס פדיונה.** הילכך מתה: **מנין לתמורת פסולי המוקדשים שמתה.** כגון דלאחר שנפדו הקדשים התפיסן בתמורה דלא מצו למיקרב: **ממעלה הגרה טמא הוא.** דסיפיה דקרא כתיב טמא הוא לכם [ג] ודרשינן הכי יש לך דבר שיש בו סימני טהרה ואסור באכילה ואיזו זו תמורת פסולי המוקדשין: **חמש חטאות.** מפרש בתמורה (דף כא:): **לתמורת אשם.** שתהא רועה דאשם לא קרב נדבה הלכך תמורתו לא קרבה והא טמא דקרא ה"ק הניחוהו עד שיהא טמא כלומר שיפול בו מום: **כל שבחטאת מתה.** ותמורת חטאת היינו אחת מחמש חטאות מתות: **לאו ליכא.** דאין עובר בלאו: **דאיכא לאו.** לא תאכלו ממעלי הגרה[מ]: **ואבע"א.** להכי אתא ממפריסי הפרסה דמשתעי בחטאות המתות להקיש דבר הבא ממעלי הגרה תמורת פסולי המוקדשין לאחר פדיון דנפקא ממעלי הגרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה חטאות המתות: **מתני' המקבל צאן ברזל.** שיש לו עובד כוכבים בהמותיו בדמים קצובין ולתת לו אותן דמים עד עשר שנים בין מתו בין הוזלו ואותן ולדות שיהיו להן עד אותו זמן יהיו ביניהם: [י] **ולדותיהן** פטורין. מן הבכורה:

תוספות

ותמורה שלאחר פדיונו מתה. ואם תאמר מאי שנא מולדות דאיעבר ואתיליד לאחר פדיונן דחשבינן לעיל ולד נבי ואיל [נ] ויש לומר דולדות אין בהן קדושה אלא מכח אמן וכיון שנפדית פקעה קדושתו לגמרי כלבי וכאיל ואע"ג דאיכא איסור גיזה ועבודה אין כח לאיסור מועט[ס] כזה שיחול על ידו קדושה על הולדות אבל תמורת קדושה[ע] (בההיא) וכיון דגלי קרא שחלה על בעלת מום קבוע חלה ה"ה לאחר פדיון אלא דלא קרבה אבל תמורה דלפני פדיון קרבה ועדיפא מולדות דלפני פדיון דאיכא מ"ד לעיל לרעייה וכן מוכח לשון הקונטרס דבסמוך גבי מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה ופי' רש"י כגון לאחר פדיונו דלא מצי למיקרב והא דאצטריך קרא דממעלי הגרה בסמוך ללאו אתא דמסברא ידענו דלא קרבה כדאמר רב נחמן הכא וכה"ג אמר בסמוך גבי חמש חטאות ועוד יש לפרש דקרא וסברא צריכי דאי לאו קרא הוה אמינא לא קדשה כלל כלבי ואיל כולדות דאיעבר ואוליד לאחר פדיונן ואי לאו סברא הוה אמינא[פ] ירעה וטמא הוא דקרא[צ] הוי ימתין עד שיהא טמא ויפול בו מום כדפי' הקונטרס בסמוך והא דפריך רב עמרם ותיתכיל במומה לבעלים אסברא דרב נחמן פריך:

תלמוד לומר ממעלי הגרה. והא דדרשינן בפ"ק (לעיל דף ו.) יש לך דבר שהוא מעלה גרה ואי אתה אוכלו כגון טהור שנולד מן הטמאה התם דריש מרישיה דקרא ואת אלה לא תאכלו והכא דריש מסיפיה דקרא טמא הוא לכם [ה] אי נמי תרי קראי כתיבי: **אלא** כי אתא קרא לתמורת אשם. והכי פירושא דברייתא מנין לחמש חטאות מתות וכנגדן באשם רועה וטמא הוא היינו שירעה עד שיסתאב כדפירש הקונטרס:

כל שבחטאת מתה באשם רועה. אומר רבינו תם דרעייה מדרבנן היא ולפי שתקנו חכמים רעייה נקט בכל דוכתא באשם רועה אבל הילכתא הכי איתא מדאורייתא דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה כדאמר בפסחים שילהי (סוף) פרק אלו דברים (דף עג.) אשם שניתק לרעייה ושחטו כשר לעולה וכן פירשתי לה:

[ק] **העמיד** ולדות תחת אמותיהן. פירש הקונטרס שפתח לו [ר]הפתח להיות לו כח בולדות ואמר לו אם ימותו הבהמות תטול הולדות המגיעות לחלקי ויהא תחת ידי[ש] באותן דמים ובפירוש משמע בגמרא כמו שפירשתי לשם אבל בתוספתא קתני מתו האמהות והעמיד הולדות: אין

מסורת הש"ס

א) זבח שירצה ל"ק, ב) [ע' תוס' זבחים פה: ד"ה והוא], ג) [לעיל טו:], ד) תמורה כא., ה) [נזיר כה: ב"ק קי: תמורה יח.], ו) [ב"מ ע:], ז) בסיפא ל"ק, ח) [אסיפא ל"ק], ט) [ויקרא יז], י) דעפעפים על. ל"ק, כ) העליון כנגד. ל"ק, ל) [במדבר יח], מ) [ויקרא יא], נ) [שייך לע"ב], ס) צ"ל כזה שיחול על ידו קדושה בההיא כו', ע) בה היא ל"ק, פ) לרעייה ל"ק, צ) היינו ימתין. ל"ק, ק) שייך לע"ב, ר) פתח. ל"ק, ש) באותן דמים ובפירושו משמע. ל"ק.

תורה אור השלם

1. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיפרקי לכל זבח שירצה: **(ב)** שם ותיתאכיל במומה: **(ג)** שם זה שם אמו עליו וזה שם אמו עליו זה שם אמו עליו תמורת בכור: **(ד)** שם ממעלי הגרה טמא הוא לכם האי: **(ה)** רש"י ד"ה והשוחטן וכו' לעיל היא ואקדשים: **(ו)** ד"ה ואליבא וכו' ל"א בדוקין וכו' דוק שהן על העין:

רבינו גרשום

לאיתויי חלבו. דאסור באכילה כדאמרינן תזבח ואכלת וכו' ולא יכול למימר לאיתויי שוחטן בחוץ דחייב משום דנימא דשוחטן בחוץ נמי פטור דהא אין מתקבל דמן בפנים משום דקא אתי מכח קדושה דחויה דכבר נפדו האימהות: הא בעלי מומין מיפרק. אלמא דבני פדייה נינהו ולשם אותו הזבח מתפיסן משמע נמי דבני פדייה נינהו ואפילו תמימין ותיובתא דרב הונא בתרתי דאמר מֵתִין שלא היו יכולין לבוא לשום ענין לידי פדייה: איידי דתנא רישא תנא סיפא ולאו דוקא סיפא (לגרודי): והאי השוחטן בחוץ פטור אית ביה תמיהא ולא אברייתא קא מהדר ולא אמתניתין דהבא ברייתא לא איירי בה משוחטן בחוץ ואי אמתניתין אהא דאבל אם קדם הקדשן את מומן קאי והשוחטן בחוץ חייב איבעי למימר הילכך (איכא) [ליכא] למיקם אמאי (לא) קא מהדר אבל אמר (לך) [לין] ר' מסתברא דברייתא קאי אמאי דקאמר כללו דרישא לאתויי שוחטן בחוץ דפטור: ורב הונא מתני חייב ומוקים להאי בקדם (מום קבוע להקדישן) [הקדשן את מומן] במום בדוקין שבעין דאינו נראה בגלוי כשאר מומין: ואליבא דרבי עקיבא דאמר במסכת זבחים אם עלו לא ירדו וכיון דלגבי מזבח אם עלו לא ירדו כי שחיט להו בחוץ מיחייב: מכח קדושה דחויה קא אתי כיון דלאחר פדיון נעשו תמורה: שם אמו עליו. אמו קרי אותו שבא מכחו: מה בכור ומעשר במומן מתאכלין לבעלים. דבכור כי לית ביה מום מקריב אימורין דידיה על גבי מזבח ואינו אוכלן כהן וכי איתיליד ביה מומא נאכל כולו לכהן. בהמת מעשר דלית ביה מומא מסיק ליה לירושלים ואכיל ליה ישראל גופיה ומקריב אימורין למזבח: וכי איתיליד ביה מומא נאכל כולו לישראל והאי לבעלים דקתני הכא לאו לחד בעלים קאמר אלא כל חד וחד כדאיתיה האי לבעלים דידיה והאי לבעלים דידיה: ממעלי הגרה טמא. כלומר יש בהמה שיש לה סימני טהרה והיא אסורה היינו תמורת בעלי מומין לאחר פדיונן: לתמורת אשם הוא דאיצטריך דאינה מתה אלא רועה שהיא אסורה: ואי מהלכתא גרידתא הוה אמינא היכא דעבר ואיקרי ואכל כו' קמ"ל קרא דאיכא לאו דכתיב את זה לא תאכלו. לישנא אחרינא. ומאחר דהלכתא איכא קרא למה ליה למיקם עליה בעשה דכתיב אותה תאכלו ויש לך אחרת שהיא מפרסת פרסה דאית בה לאו אי אקרבה והיינו חמש חטאות ולאו הבא מכלל עשה עשה. והכי מסתברא כלישנא בתרא דהכי נמי גרסינן בתמורה בפרק אלו קדשים וכי איצטריך קרא דאי מקריב ליה קאי עליה בעשה. ואיבעית אימא חמש חטאות לא צריכי קרא אלא לאקושי דבר הבא ממעלי הגרה דהיינו תמורת בעלי מומין לדבר הבא ממפריסי פרסה דהיינו חמש חטאות דנפקי מהתם מה להלן בחמש חטאות מתות אף תמורת בעלי מומין שנפדו נמי והיינו כרב נחמן: המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים. כלומר דמקבל מיניה בהמה לשעבד עליו שיעבוד קשה כברזל. כגון שקיבל ישראל עליו אם יפחתו דמיה או תמות שישלם לעובד כוכבים כמה ששמין אותה עכשיו

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה ו:
לא ב מיי' פ"ג שם הלכה ד:
לב ג מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הלכה א:
לג ד מיי' שם הל' יד:
לד ה מיי' פ"ד מהל' בכורות הלכה ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף ז:

לעזי רש"י

טיל"א [טייל"א]. קרום על העין שמצמצם את הראייה.

מוסף רש"י

דאמר אם עלו לא ירדו. הלכך הואיל ופנים לא ירדו, חייבין עליהן בחוץ (חולין קל.). **הרי הן כבכור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר, שלא ימכרו באיטליז לאחר שנפל בהן מום ונפדו (תמורה כא.). **כל שבחטאת מתה באשם רועה.** עד שיומם וימכר ויפלו דמיו לקיץ המזבח, עולה בשר לשם ועורה לכהנים, זה מדרש דרש יהוידע הכהן בשקלים ובתמורה, וכל זמן שהוא תם אינו יוצא לחולין לימכר, לפיכך ירעה והוא עצמו אין יכול להשתנות מאשם לעולה (ב"ק קי:).

שיטה מקובצת

א) רב הונא מתני חייב. פירש"י ז"ל דהיינו סיפא דברייתא דלעיל דקדם הקדישן למומן ולהכי לא קאמר כללו של דבר לאתויי שחטן בחוץ דחייב ועוד דמ"ה לא קאמר ליה דלא בעי לאוקמא כר"ע בדוקין שבעין וכן נראה לר"י דהיינו סיפא דמתני' דקדם הקדישן למומן כי אין לומר דהיינו רישא ההיא דהשוחטן בחוץ פטור דהא כבר פירשה התלמוד המשנה דסיפא דקדם הקדישן את מומן ועוד דבסמוך נמי מפ' הברייתא בין לפני פדיונו בין לאחר פדיונו עושין תמורה אמר ר"נ וכו' ע"כ תוס' חיצוניות: **ב)** מה בין זו לתמורת בכור ומעשר דתנן וכו'. קשה לה"ר אלחנן דאמאי לא פריך הכי לעיל גבי הא דקאמר רב הונא דולד לאחר פדיונו מתה מהאי טעמא דלא אלימא למתפס פדיונו ולפריך מולד מעשר וולד ולדן עד סוף העולם כיוצא בו ונאכל במומן לבעלים והר"י מפרש דלאו קושיא היא דהא לעיל איירי בולד בעלי מומין לאחר פדיונן דכיון דחלוק מן האם שהוא תמים והיא בעלת מום אין לו להיות קדוש כקדושת האם אלא קדושה דחויה אבל ולד מעשר דמי לאמן ואינו חלוק מאמן כלל ולהכי משתריא במומן לבעלים כדין מעשר והכא פריך מתמורה של פסולי המוקדשין לתמורת [בכור ומעשר] (והאי קרא מסתבר דמיירי לאחר פדיון דלפני פדיון מיהא קרבה). תוספות חיצוניות: **ג)** ודרשינן הכי וכו'. ואור"י דהאי קרא מסתברא דמיירי לאחר פדיון דלפני פדיון מיהא קרבה והקשה ה"ר אלחנן כיון דסברא הוא דמתה מטעמא דלעיל דלא אלימא למתפס פדיונה וא"כ קרא ל"ל ותירץ דשפיר אצטריך קרא וטעמא דר"נ דאי לא הוה אלא טעמא דר"נ הו"א דמתה כיון שאין אנו יכולין לתקן בענין אחר וקמ"ל קרא שיש עשה וצריך להכניסה לכיפה וטעמא דהכא הוי כדקאמר רב נחמן. תוס' חיצוניות: **ד)** וי"ל וכו' וז"ל תוס' חיצוניות ואור"י שיש לחלק בין תמורה לולד דכיון דחלה עליו תמורה לאחר פדיון חלה עליו קדושה דחויה ומתה אבל ולד שנולד לאחר הפדיון הוי חולין גמורין שלא מצינו שום קדושה שחלה עליו ועוד נראה לר"י שהתמורה חלה עליה קדושה בקל מהרה יותר מולד דהא ולדות שלאחר פדיון גבי ולד בעלי מומין איכא למ"ד לעיל דלא קדשיה אלא לרעייה ואילו תמורת בעל מום היה נראה לר"י שקריבה לכ"ע: **ה)** אי נמי תרי קראי כתיבי אלא וכו' וז"ל תוס' חיצוניות אלא כי אצטריך קרא לתמורת אשם וא"ת והלא תמורת אשם אינה מתה אלא מדרבנן ומן התורה קריבה עולה כפי' ר"ת בהרבה מקומות ואומר ר"ת דטמא משמע שאינה קריבה כמשפטה אלא לרעייה אזלא או למיתה ונ"ל דקרוב לזה פי' הקונטרס דפירש כך וז"ל כי אצטריך קרא לתמורת אשם שתהא רועה דאשם לא קריב הילכך תמורה לא קריבה והאי טמא דקרא דקאמר הניחוהו עד שיהיה טמא כלומר שיפול בו מום עכ"ל פי' הקונטרס א"נ י"ל דהכי פירושו אלא אצטריך קרא לתמורת אשם דאזלא למיתה והדר פריך והא הלכתא גמירי לה שאזלה לרעיה מיהו ל"נ דלא משמע שהיה טועה בכך מתחלה דתיזיל תמורת אשם למיתה דלא הוה טעי אלא בהא דמפיק לה מקרא ופריך הלכתא גמירי לה לכן נראה כפירושא קמא: